

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik Postbus 2235 6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Ton Breuls	Voorzitter	00-3212454059	<i>tbreuls@skynet.be</i>
Joep Orbons	Secretaris	043-361 87 93	<i>jorbons@xs4all.nl</i>
Norbert Hensing	Bestuurslid	043-326 41 14	<i>n.hensing@wxs.nl</i>
Rik Bastiaens	Bestuurslid	043-362 04 02	<i>rikk@home.nl</i>
Erik Honée	bestuurslid	043-325 61 10	<i>honee_houben@onetelnet.nl</i>

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica".

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>jorbons@xs4all.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Secretaris	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Pierre Hardy	Penningmeester	043 - 363 75 91	<i>pfg.hardy@hetnet.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Bestuurslid	043 - 344 07 41	<i>W.Schoenmakers@mw.unimaas.nl</i>

E-mail Stichting ir. D.C. van Schaik:

vanschaikestichting@nhgl.org

Technische commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Plateauweg 7, 6212 EA Maastricht, Telefoon: 043 - 3218473

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Telefoon: 00 - 3212454059

Redactie SOK-INFO:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, Telefoon: 024 - 3781820
E-mail: sok-info@planet.nl

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is. De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september, en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht. Aankomst 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-INFO.

Voorpagina: Messing carbidlamp van Friemann und Wolff (Dd.1930).

Eigenaar: Harrie Geraerds. Foto: Guus Seegers.

Adressen, mededelingen en oproepen

Nieuw lid:

- Jaap Brandsma, Vlasheuvel 18, 5685 CC Best Tel: 0499-310786
e-mail: j.brandsma@brama.demon.nl

Adreswijzigingen

- Jeroen Ameling: Heerderweg 84 B, 6224 LH Maastricht, Tel: 043-3630689, Mobiel: 06-28659793, e-mail: jeroen@ameling.nl
- Rik Bastiaens en Simone Frissen: Krukstraat 2, 3770 Val-Meer (Riemst), België, e-mail: rik_bastiaens@hotmail.com
- Erik Honée: nieuw e-mailadres: honee_houben@onetelnet.nl
- Paul Jonas: Schaapbroekweg 4, 6229 RE Maastricht.
- Olaf Op den Kamp, Maria Gorettistraat 72, 6462 XS Kerkrade, tel. 045- 5354560, e-mail: olafopdenkamp@hotmail.com
- Jo Schrijnemaekers: nieuw e-mailadres: 26joseph@pandora.be

Programma ledenavond

Tijdens het samenstellen van deze SOK-Info was het programma van de ledenavond nog niet bekend. Wil je zelf nog een programmaonderdeel verzorgen, bijvoorbeeld een diapresentatie of een praatje over de vorderingen van je werkgroep, neem dan contact op met het bestuur. Tot vrijdag 10 januari om 19.30 uur in het Natuurhistorisch Museum Maastricht!

Gidsen gezocht

Het duurt nog even, maar voor direct na het winterseizoen is de eerste rondleiding in één van onze SOK-groeven al geboekt. Het betreft dit keer onze collegagenootschapsleden uit Heerlen en omgeving die een bezoek aan de Koeleboschgroeve willen brengen. Als tijdstip daarvoor hebben ze zondagochtend 6 april 2003 gekozen.

Wie van de SOK-leden wil deze natuuronderzoekers rondleiden in de Koelebosch? Afhankelijk van het aantal mensen, zullen we enkele groepjes vormen. Ook mensen die in de Koelebosch de weg niet zo goed weten, maar wel kennis van de berg in het algemeen hebben en deze kennis willen delen met andere geïnteresseerden zijn welkom.

Gaarne opgeven bij Joep Orbons, telefoon 043-3618793

Redactioneel

Het team van de SOK-Info wenst alle SOK-leden en hun verwanten nog een voorspoedig 2003!

Komend jaar belooft een uitbundig SOK-jaar te worden gezien al de jubileum-activiteiten die op stapel staan: cursussen, lezingen, verwaaldagen, excursies, een beurs voor waanzinnige verzamelaars en, last but zeker not least, een feestelijke barbeque. We hebben dus nog heel wat om reikhalzend naar uit te zien! Verder maken nieuwe SOK-projecten, zoals bijvoorbeeld de groevingangen-inventarisatie, het jaar 2003 tot een uiterst spannend jaar voor onze studiegroep. Een dergelijk "grootschalig" georganiseerd plan heeft de SOK immers nog niet eerder aangepakt en het zal veel kunde, inzet en samenwerkingsgezindheid van bestuur, coördinatoren en vrijwilligers eisen, maar ongetwijfeld tot resultaten leiden waar we, zoals gewoonlijk, trots op mogen zijn.

Ook voor de SOK-Info belooft het een turbulent jaar te worden. Het zal de oplettende lezer wellicht zijn opgevallen dat de vorige SOK-Info maar liefst vierentwintig pagina's dik was, in plaats van de inmiddels gebruikelijke zestien pagina's. Dat nieuwe record werd veroorzaakt door de vele prima kopij die ons van alle kanten werd aangeleverd. Blij verrast door de overvloed aan materiaal, moest de redactie zich nu opeens gaan bezinnen of het door het NHGL beschikbaar gestelde jaarlijkse budget voor de SOK-Info eigenlijk wel toereikend is om in de toekomst vaker van die dikke uitschieters uit te kunnen brengen. Na veel heen en weer gefiets op de elektronische snelweg tussen de redactie en de diverse "hogere instanties" én na veel breinrakend rekenwerk, bleek dat we inderdaad nog enige financiële ruimte over hebben die -indien nodig- in paginaruimte kan worden omgezet.

We schreven het al in SOK-Info 100: "Steeds dikker, steeds gezelliger!". Toch zijn het zeker niet op de eerste plaats de "gezellige" artikeltjes, waardoor de SOK-Info steeds dikker wordt. Dat wordt namelijk vooral veroorzaakt doordat er door het bestuur en talloze leden zeer hard gewerkt wordt aan allerlei belangrijke projecten en doordat de SOK ook in diverse andere organisaties iets in de mergel te brokkelen heeft. Verder zijn er dan natuurlijk nog de vele activiteiten in het kader van ons jubeljaar. Van al die bedrijvigheid willen we zo veel mogelijk verslag uitbrengen en dat maakt dat ons ledenblad meer en meer uitdijt. De SOK-Info groeit dus nog steeds met de SOK mee!

De redactie huldigt het aloude principe van "utile et dulce", hetgeen betekent dat ze het nuttige en het aangename wil verenigen in het blad. Daarom zijn interessante en leuke bijdragen van de leden zo belangrijk voor de SOK-Info. Ze dienen als aangenaam tegenwicht voor alle nuttige en soms onvermijdelijk wat droge zakelijke informatie. Neem nu bijvoorbeeld zo'n stukje als "Dank aan de SOK", dat verderop in dit nummer staat. Dat verhaaltje is een bewonderenswaardig staaltje van "berglopersrealisme" en de mergellucht waait je eruit tegemoet. (Dat is overigens niet de enige lucht die je tegemoet waait, jullie zijn dus gewaarschuwd!)

We willen graag iedereen oproepen om, net als de schrijver van het hierboven genoemde komische stukje, "niet beschetten te zijn". Stuur jullie smakelijke (en desnoods ook onsmakelijke) berglopersanedkotes op naar de redactie! De SOK-

Info wil graag een afspiegeling zijn van het héle "SOK-gebeuren" en voor een beetje smeugige humor is er altijd nog wel een klein plekje te vinden.....

De redactie

Bestuursnieuws 29 oktober 2002

Voor deze vergadering was weer een lange adem nodig. Norbert was afgemeld en de bijeenkomst vond plaats bij Joep thuis. De volgende agendapunten werden besproken:

- Leden: Een tweetal aspirantleden zijn alweer een jaar lang lid en omdat hun gedrag en inzet onberispelijk zijn gebleken, heeft de vergadering hen tot volwaardig lid verheven.
- 25 jaar SOK: blokbreken, een cursus paleografie (kennis van oude geschriften) en een bezoek aan het Avergat staan op de rol. De leden krijgen een brief toegestuurd met de plaats, tijd en datum van de activiteiten.
- Inventarisatie Groeve-ingangen (voorheen: IKL-project genoemd): Welke status heeft dit project? Met andere woorden: is de (financiële) toezegging van de Provincie al omgezet in een echte financiële vergoeding of is het IKL-project nog steeds slechts een papieren plan? De komende weken zal er uitsluitel komen van de provincie. Dit is belangrijk omdat zich al groep vrijwilligers heeft gevormd die enthousiast van start is gegaan. We houden het strak in de gaten, want wat doen we als er geen provinciegelden over de Maas komen? Laten we maar even afwachten.
- Bosberg: Defensie en Limburgs Landschap gaan de Natoberg ontdoen van asbest. De voorgenomen werkwijze is funest voor de opschriften. Er wordt ongeveer 1 centimeter van de wanden afgekrast en daardoor verdwijnt de gevreesde asbest, maar gaan ook onze geliefde opschriften verloren. Het idee is geboren om de opschriften te inventariseren en daarmee veilig te stellen voor het nageslacht. Het bestuur wil graag meewerken aan deze inventarisatie. Erik Honée zal dit project begeleiden.
- Ideeën uit de Van Schaikstichting: Het bestuur van de Van Schaikstichting heeft het idee gelanceerd om gezamenlijk met de SOK werkgroepen op te richten om groeven te karteren (De meeste SOK-groeven zijn immers nog niet echt secuur op kaart gezet). Verder wil men zich bezig gaan houden met publiekseducatie. Dat is een oude hartenwens van het SOK-bestuur. Een achterliggend idee is, dat de Van Schaikstichting en de SOK op die wijze nog beter in elkaar verweven raken. Een doemscenario is dat in de verre toekomst de beide organisaties van elkaar vervreemden en losgekoppeld zullen worden. Hoe is dat te voorkomen? Misschien dat in de statuten van de Van Schaikstichting kan worden opgenomen dat  en bestuurslid ook SOK-bestuurslid is. Hierover gaan beide clubs nog overleggen. De ideeën van de inventarisatiewerkgroepen zijn prima ontvangen. Het SOK-bestuur is echter van mening dat deze activiteiten weinig te maken hebben met beheer en veel meer met studie. Met andere woorden; deze werkgroepen horen strikt genomen onder de vleugels van de SOK thuis. Wat niet wegneemt dat leden van de Van Schaikstichting gewoon aan die werkgroepen kunnen deelnemen.

- Bestuursvernieuwing: We hebben hardop nagedacht over een nieuwe invulling van de bestuursfuncties. Met als fundamentele vraag: hoe kunnen we het bestuur verbeteren? Drie zaken die bijvoorbeeld nog niet zo goed lopen zijn: het invullen van de ledenavonden, het opvangen van nieuwe leden en het coördineren van kennis en kunde van de (ervaren) SOK-leden. We hebben afgesproken de volgende vergadering te inventariseren hoe de afzonderlijke bestuursleden deze problemen denken aan te kunnen pakken.
- RRB: We hebben de reacties op de oproep om namens de SOK zitting te nemen in de Stichting Regeling Recreatief Berglopen besproken.
- Archief Staatstoezicht: Op de oproep in de SOK-Info om het betreffende archief uit te pluizen, zijn een paar reacties gekomen. We zullen deze "archivarissen" voorstellen om samen aan de slag te gaan.
- ENCI-films: De ENCI heeft een achttal korte films laten maken met als thema de ondergrond. Misschien is het mogelijk om deze filmpjes op een ledenavond te laten zien.

Erik Honée

Dank aan de SOK

Ik moet u iets bekennen: Ik heb een grote hekel aan het doen van de "grote boodschap" in een groeve, want zoals een van de wijsheden van een gerenommeerd SOK-lid luidt: "Dao krijgste spik vaan aon ut keldergaat!" Bij een lange wandeling in een groeve kan het echter wel eens gebeuren dat de krachten der natuur iemand behoorlijk parten gaan spelen. Zo ook die ene keer: Tijdens een wandeling in een groeve in Frankrijk had ik al een uur last van hevige buikkrampen, dus besloot ik in de vijfde versnelling naar buiten te lopen. Net toen ik alle hoop had opgegeven dat ik nog op tijd buiten zou geraken, zag ik in een nis de "kakstool veur lede vaan de SOK" staan. Met grote opluchting nam ik plaats en dankte de SOK voor het plaatsen van deze "kakstool"!

Groeten van een dankbaar SOK-lid.

PS. Het wollig-wit bergkonijn zou dankbaar zijn als er de volgende keer ook toiletpapier aanwezig zou zijn.

Informatie van de Stichting ir. D.C. van Schaik

Deze maand heeft de Stichting ir. D.C. van Schaik haar eerste lustrum erop zitten. Aangezien de SOK met het vijftienvijftigjarig bestaan vier lustra voorloopt op de stichting, wordt het geen feest, maar hard doorwerken voor alle vrijwilligers van de stichting. Hier volgt een beknopt overzicht van wat er de afgelopen vijf jaar gebeurd is in onze stichting.

De Stichting ir. D.C. van Schaik werd opgericht door het Natuurhistorisch Genootschap Limburg en de SOK om het beheer van de groeven, die tot dat moment onder het NHGL vielen, over te nemen en om het beheer van nog meer groeven te verwerven. We zijn daarin al aardig geslaagd, want van de zeven SOK-groeven zijn er inmiddels vijf overgedragen aan onze stichting (Apostelgroeve, Koeleboschgroeve, Scharnerberg, Nieuwe Groeve en Fallenberg). De andere twee groeven (Theunisgroeve en Rothergroeve) zijn door verschillende, niet aan ons te wijten, oorzaken nog altijd niet aan de stichting overgedragen.

De stichting is ook geslaagd om de tweede doelstelling te verwezenlijken, want ze heeft inmiddels zelf het beheer van twee nieuwe groeven verworven (het Houbensbergske en de keldertjes Slavante). Momenteel zijn er nog gesprekken gaande over enkele andere groeven, dus we gaan door. Zeer belangrijk is de rol van de beheerders. Deze SOK-leden zorgen ervoor dat de aan hen toevertrouwde groeven regelmatig gecontroleerd en bezocht worden. Zij zijn de poortwachters, die ervoor zorgen dat de waarden die achter de poort verscholen liggen, goed beschermd worden. Verder heeft de stichting tot doel om onderzoekers, met name de SOK-leden, toegang te verschaffen tot de groeven. Gezien het aantal publicaties van de afgelopen jaren, blijkt dat er voor de SOK-leden geen drempel is ontstaan om onze groeven te bezoeken, want het aantal publicaties over die groeven is zeker niet verminderd. De stichting zou het echter toejuichen als toch nóg meer SOK-leden onderzoek gingen doen in onze eigen groeven. Ook op het vlak van niet-commerciële educatie (het derde doel van de stichting) is er veel gebeurd in de groeven. Zo zijn er de afgelopen jaren veel excursies, bezoeken, genodigden en gasten uit zowel onze eigen omgeving als uit het verre buitenland in onze groeven geweest.

Er is de afgelopen tijd veel werk verricht om de doelstellingen van de Van Schaikstichting verder te verwezenlijken. Een kleine bloemlezing:

- De provincie Limburg geeft de stichting jaarlijks een subsidie voor het beheren van natuurgebieden. Deze subsidie is niet alleen een financiële steun, maar zeer zeker ook een morele steun en bewijs van erkenning. Financieel wordt de stichting ook nog gesteund door jaarlijkse bijdragen van de "Vrienden van de Van Schaikstichting". Deze groep belangstellende sponsors zorgt ervoor dat de stichting momenteel een hoop werk kan verrichten waar voorheen geen geld voor was. Voor de "vrienden" en voor alle vrijwilligers van de stichting, wordt tweemaal per jaar de nieuwsbrief "Steunpilaar" uitgegeven, waarin nieuwtjes en vorderingen staan vermeld.
- Het bestuur heeft in het verleden hard gewerkt aan een goed beleidsplan (het werkschema voor de stichting). Dit beleidsplan is nu aan vernieuwing toe, zodat er momenteel hard gewerkt wordt aan de nieuwe versie.

- Een aloude wens van de SOK is in vervulling gegaan door de oprichting van een Technische Commissie. Door de goede financiële positie van de stichting, heeft deze Technische Commissie, onder leiding van Olav Hensing, de afgelopen twee jaar hard gewerkt aan de inrichting van een eigen werkplaats, geheel voorzien van de nieuwste en modernste technische apparatuur en materialen. Ze kunnen nu direct allerhande technische klussen en klusjes in en bij de groeven uitvoeren en dat is dus een prima ondersteuning van de werkzaamheden van de beheerders.
- Momenteel loopt, in samenwerking met het IKL, een pilotproject om tot structurele stabilisatie en restauratie van enkele groeven te komen. Dit zijn werkzaamheden die onze vrijwilligersorganisatie te boven gaan, maar waar wij wel een initiërende en sturende rol in hebben, zodat wij en onze nazaten nog altijd kunnen genieten van de mooie ondergrondse wereld.
- In de toekomst gaat de stichting door met haar werkzaamheden: het verwerven van beheer van groeven en het stabiliseren en restaureren van die groeven. Het is verder zeker de bedoeling om samen met de SOK en andere organisaties nieuwe projecten op te zetten. Kortom, we willen een zodanig goed beheer voeren, dat SOK-leden en andere onderzoekers kunnen blijven genieten van hun onderzoeksobjecten.

Om al dit moois te bedenken en uit te voeren, zijn veel vrijwilligers nodig. Uiteindelijk zullen er toch mensen de pen moeten pakken, het toetsenbord moeten beklimmen, de handen uit de mouwen moeten steken bij klussen, de hersenen moeten inschakelen, of hier en daar een goed woordje moeten doen. Er moet in elk geval actie ondernomen worden en daarom is het bestuur van de stichting op zoek naar nieuwe medewerkers die een bepaalde taak willen aannemen en zich daar voor langere tijd aan willen binden. Wij denken daarbij aan nieuwe bestuursleden, nieuwe groevebeheerders, mensen die een project willen coördineren, mensen die goedlopende en groeiende projecten willen komen versterken, etc.. Er zijn bij het bestuur, de medewerkers en alle andere SOK-leden ideeën genoeg en er is ook altijd behoefte aan nieuwe ideeën, dus grijp deze gouden kans.

Als je belangstelling hebt de gelederen van de Van Schaïkstichting te komen versterken, stuur dan een brief met je motivatie naar het secretariaat, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht.

Het bestuur van de Stichting ir. D.C. van Schaïk.

Verslag Workshop Blokbreken op internet

Kees van Hooijdonk maakte een fraaie site over de op 23 november gehouden "blokbrekersdag" in de Sibbergroeve. Op die site is een kort en helder verslag lezen over deze bijzondere SOK-activiteit. Verder zijn er foto's bewonderen waarop te zien is hoe de deelnemende SOK-leden bij het licht van carbidlampen en in het zweet huns aanschijns de mergel te lijf gaan met de originele blokbrekers-werktuigen.

Adres site: http://www.geocities.com/workshop_blokbreken

Caestert

grottenkoningin

voor bijna duizend jaren
werd hier de coulisse aangevat
de heuvelflank opengereten
de streekeigen steen gebroken

de berghouwer aan het mergelfront
spaarde geen enkele goede steen
holde tot labyrint uit, een negatief
de nieuwe wereld uit vervlogen zeeën

met gangen hoog als Roomse kathedralen
bevolkt met narren, Lambier, de Apocalyps
St.Joris en de draak, deze middeleeuwse symboliek
doet mij schuchter kaars en wierook branden

John Hageman

Stichting Regeling Recreatief Berglopen.

Sinds enige weken heeft, mede als gevolg van de oproep in SOK-Info 101, het bestuur van de Stichting Regeling Recreatief Berglopen een nieuwe samenstelling. Het bestuur van die stichting bestaat nu uit de volgende vier personen:

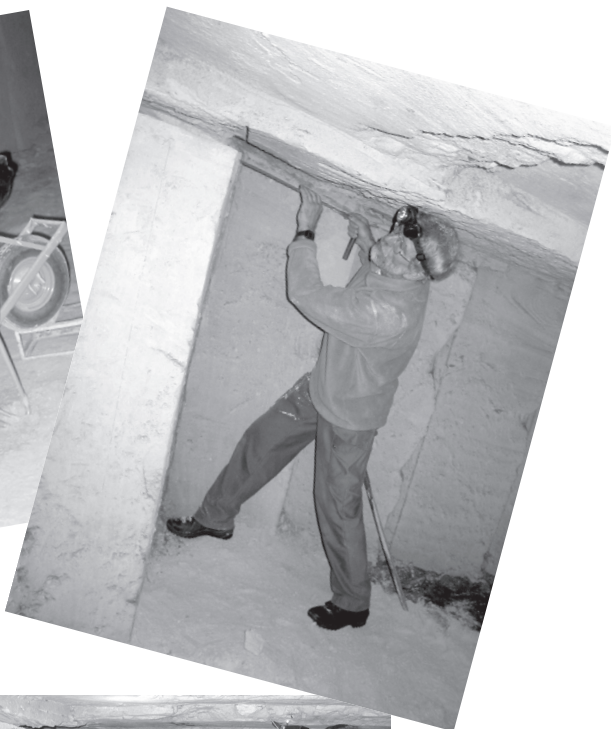
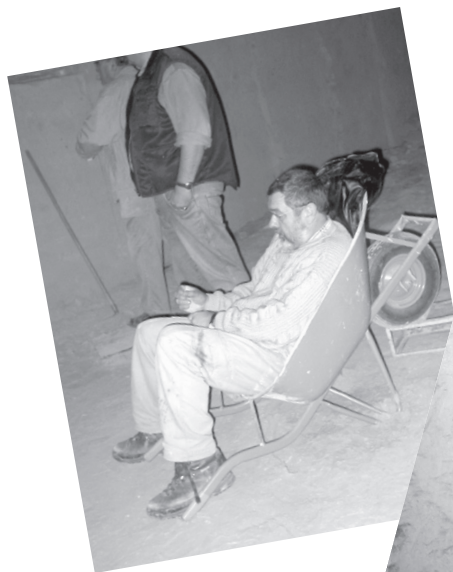
- Jean Bovy, voorzitter en afgevaardigde namens de VVV-Maastricht
- Marcel Weiland, secretaris en afgevaardigde namens de SOK
- Ed Rousseau, penningmeester en afgevaardigde namens de SOK
- Erik Lamkin, bestuurslid en afgevaardigde namens de VVV-Maastricht

Hiermee is weer aan de stichtingsstatuten voldaan en het nieuwe bestuur is inmiddels met hernieuwde energie aan het werk gegaan.

Sokkers aan het blokbreken

Zaterdag 23 november, een heerlijke dag; zacht windje, lekker temperatuurtje, fijn najaarszonnetje. Een ideale herfstdag dus om eens lekker in het bos te gaan wandelen en van de rust te genieten. En wat doet een SOK lid op zo'n dag? Juist ja, ondergronds in het donker gaan zweten, zwoegen en vloeken. Dat is pas genieten.....

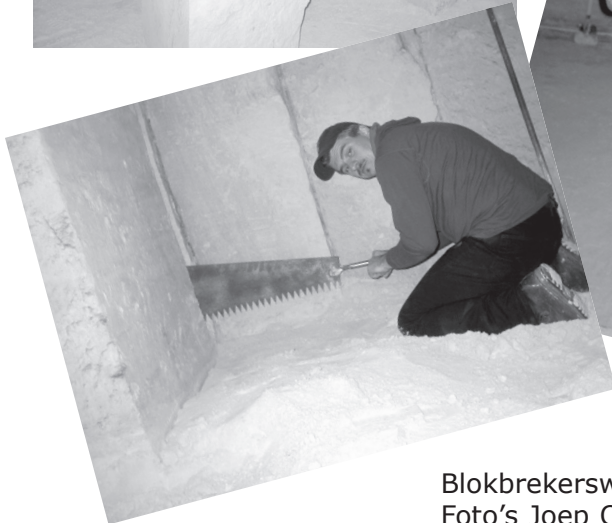

SOK25
1977-2002

SOK 25 ¹⁹⁷⁷ ²⁰⁰²

Blokbrekersworkshop 23 november 2002.
Foto's Joep Orbons

Om 9 uur 's ochtends was het verzamelen geblazen. Ongeveer vijftwintig SOK-leden waren bij elkaar gekomen om eens met eigen ogen, en vooral met eigen spieren, te ervaren wat het is om blokken te breken. Onze leermeesters, Peter Kleynen en zijn vader Hubert Kleynen, gingen ons in de Sibbergroeve voor naar twee werkfronten die net niet op roepafstand van elkaar lagen. De instructies van Peter waren overduidelijk. Niet te begrijpen voor mensen die er niet bij zijn geweest, maar zonder meer duidelijk voor alle aanwezigen: "Blokbreken is rustig werken, rustig werken en nog eens rustig werken! Laat de zaag en de beitel het werk doen, niets forceren, gewoon heen en weer met die zaag. Houdt de beitel een beetje schuin, zodat ze lekker de mergel los tikt." Simpel, fluitje van een cent, kind kan de was doen, eitje! We zouden de Sibbergroeve wel eens even met wat metertjes gang uitbreiden. Dat dachten we tenminste nog toen we vader en zoon Kleynen aan het werk zagen, maar toen wij het zelf moesten gaan proberen, viel het héél erg vies tegen. De zaag bleef bijvoorbeeld steken achter een steentje en kwam niet meer op gang. Of de zaag ging scheef of niet diep genoeg. Verder woog de beitel na 5 minuten even zwaar als 10 blokzagen en naarmate de zaagsnede lager in de muur kwam, moesten we in een heel oncomfortable houding gaan staan werken. Kortom; het was zwoegen en afzien.

Op elk van de twee blokbrekersfronten waren twaalf SOKkers aanwezig die om beurten ieder tien minuten (later op de dag vijf minuten) de zaag en de beitel hanteerden. De rest keek ondertussen toe, pufte uit, at iets, maakte foto's, of zette het geploeter op video. En dat allemaal bij het bijzonder sfeervolle schijnsel van carbidlampen. Zo werkten de beide groepen in alle rust gestadig door aan het omhalen van een blok. Dat lukte dan ook zo rond twee uur 's middags en tot slot werd op beide fronten een herdenkingstekstje op de muur geschreven. Daarna we gingen bek- en bek-af naar buiten.

Wat we hebben gehad aan deze dag? Nou, we hebben veel geleerd, vonden het het prachtig om zelf eens een keer te mogen blokbreken en hebben ondertussen ook nog gezellig gekeuveld. Maar we hebben vooral heel veel respect gekregen voor de oude blokbrekers die door hun zware arbeid toch maar mooi voor al die kilometers gang hebben gezorgd!

Een heel speciaal woord van dank aan Peter Kleynen en aan zijn vader Hubert Kleynen voor hun tijd en inzet. Vooral dank zij hen werd het een bijzonder geslaagde en onvergetelijke zaterdag.

Joep Orbons

Het olielampje van de blokbreker

De blokbrekersdag op 23 november was een heel bijzondere belevenis. Bijzonder vanwege de lijfelijke ervaring van het blokbreken, maar ook bijzonder vanwege het licht van al de carbidlampen en, vooral niet te vergeten, van het olielampje van Erik Honée. Erik had een gesloten olielampje met daarin petroleum bij zich. Het walmde een beetje, maar deed het verder prima.

Hubert Kleynen, de vader van blokbreker Peter Kleynen en zelf oud-blokbreker, wist vanalles te vertellen. Waar haalden de blok-

brekers de "litsj" (zachte lesteen om mee te schrijven en aan te tekenen) en de ketting vandaan? Uit de mijnen! De zachte lesteen werd tussen de kolen gevonden en de ketting kwam uit het kleedlokaal. De olielamp noemde men "smoutlamp" of "snotneus". Hij brandde op koolzaadolie en daar bestonden vier kwaliteiten van, van dun naar dik:

- 1e kwaliteit: gebruikten de rijke mensen op tafel
- 2e kwaliteit: gebruikten de rijke mensen in hun lamp
- 3e kwaliteit: gebruikten de arme mensen op tafel
- 4e kwaliteit: gebruikten arme mensen in de lamp

De blokbreker gebruikte dus de slechtste kwaliteit koolzaadolie. Daarover doordenken, leidt tot allerlei vragen zoals:

- In de klassieke oudheid brandden de lampjes op olijfolie. Werden er vroeger, naast koolzaadolie en olijfolie, nog andere oliën gebruikt als brandstof?
- Waar kun je koolzaadolie krijgen of kopen.
- Brandt zo'n olielampje, behalve op petroleum, ook op andere, "moderne" oliën, zoals bijvoorbeeld slaolie?
- Wat gebruikte men in een open olielamp? Die is minder, of helemaal niet geschikt voor zeer vloeibare olie, laat staan petroleum. Stearine of bijenwas zijn echter weer te vast. Stearine werd trouwens pas in de negentiende (?) eeuw uitgevonden en bijenwas zal wel te duur zijn geweest voor de blokbrekers. Gebruikten ze in zo'n open olielampje dan misschien makkelijk smeltbare dierlijke vetten, die niet te snel stollen? Zou dat bijvoorbeeld reuzel kunnen zijn geweest?

Wie heeft antwoorden op deze "brandende" vragen?

Ad Lagas

Een oude reisbeschrijving van de Sint Pietersberg

In 1780 verscheen in Den Haag het tweedelige boekwerk "Lettres sur la Hollande", geschreven door de Italiaan Carolo Antonio Pilati. In brief XXVII, op 1 juni 1779 geschreven te Spa, beschrijft Pilati hoe hij in begin mei Holland verliet en met een koets vanuit Utrecht via 's-Hertogenbosch naar Maastricht reisde, waar hij slechts één middag doorbracht alvorens door te reizen naar Luik. Na een klagzang over het feit dat hij sterk aan het vermageren is, omdat de hotels op zijn route geen maaltijden serveerden en daarop volgend nog wat gemor over de hoge prijzen en de moeite die hij moest doen om van de Maastrichtse herbergier iets fatsoenlijks te eten te krijgen, verzucht hij: "On n'en a aucune idée dans ce pays ici!". (De nu zo veelgeroemde Bourgondische eetcultuur van de Maastrichtenaren was toen dus kennelijk nog niet uitgevonden!) Als hij aldus zijn gramschap gespuid heeft, vervolgt de reiziger zijn brief met een notitie over Maastrichts bezienswaardigheid nummer één in die tijd: de in 1770 gevonden fossiele schedel van een "krokodil":

A Maastricht nous avions fait dassein d'aller voir une tête de crocodile que l'on nous avoit dit avoir été déterré dans la montagne de S.Pierre, qui n'est qu'à deux pas de la ville. Cette tête se trouve dans le cabinet de M.Hoffmann, savant chirurgien; mais nous rencontrâmes par hazard son fils qui nous dit, que quoi qu'on dise dans les pays étrangers, son père n'a jamias osé assurer, que cette tête fût d'une crocodile, et qu'il se garde bien de la donner pour telle. Comme nous étions pressés, l'envie de l'aller voir nous passa.

Wegens tijdgebrek en ontmoedigd doordat hij vernam dat het waarschijnlijk niet de kop van een krokodil betrof die in het kabinet van Hoffmann te bezichtigen was, had Pilati dus geen zin meer om het rare ding te gaan bekijken. Hij miste zo de unieke kans om iets veel zeldzamers te aanschouwen dan de kop van een krokodil, namelijk de fossiele schedel van een voorwereldlijk monster dat later "Mosasaurus" genoemd zou worden!. Of de Italiaan wél zelf de onderaardse groeven van de Sint Pietersberg bezocht, of slechts opschreef wat hij erover hoorde vertellen, wordt niet duidelijk uit het volgende fragment uit zijn brief. Ik laat het aan de lezer over daarover te speculeren:

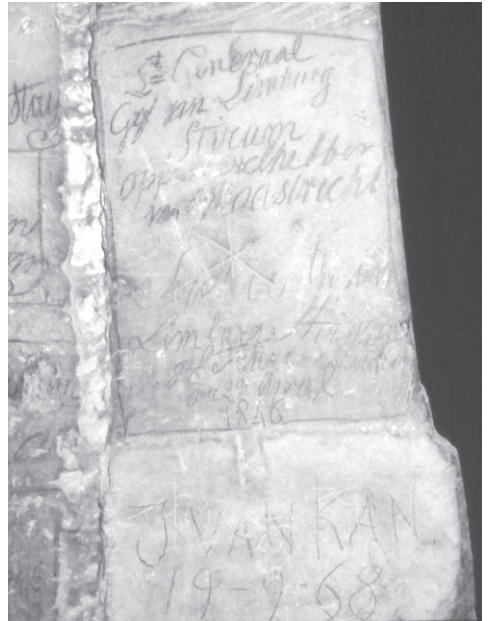
Le montagne de S. Pierre est fameuse par une carriere extra-ordinaire; elle est creusée de façon que des chariots y peuvent entrer sans peine pour y, charger les pierres, qu'on décharge ensuite sur le rivage de la meuse qui est tout près de l'entrée; d'ou on les transporte sur les bateaux assi loin que l'on veut. On y a coupé des galleries qui sont souteneus par une infinité de colonnes quarrées, qui ont la plûpart vingt pieds de haut; par çï par là on y a pratiqué des trous pour y faire entrer l'air et le jour. En temps de guerre cette carriere peut servir d'asile aux habitants; il y a place pour plus de quarante mille des hommes. Il seroit dangéreux aux ennemies de les y aller chercher, par le risque qu'ils courroient de se casser la tête contre les pilliers et d'être tués á coups des fusils l'un après l'autre par ceux qui s'y tiendroient cachés. Il n'y autroit pas moyen non plus de les forcer par la soif à se rendre, parce qu' il y a plusiers puits qui abondent d'eau.

Fons Leunissen

Bezoekers opgespoord: Van Limburg Stirum

Wie het opschrift van Luitenant-generaal Otto-Jan Herbert graaf van Limburg Stirum wil vinden, zal lang kunnen zoeken; het bestaat namelijk niet meer! De bijgaande foto van het opschrift heb ik halverwege de jaren tachtig gemaakt, vlak achter de ENCI-muren in de Zonneberg in de restanten van de Zwarte berg. Nu is dit opschrift (alweer enige jaren geleden) afgegraven. Het betreft een groepje namen van diverse leden van het roemrijke geslacht Van Limburg Stirum. De namen zijn waarschijnlijk niet allemaal bij dezelfde gelegenheid op de wand geschreven. De voor ons belangrijkste naam is die van Otto-Jan, die met enige trots zijn functie vermeld: opperbevelhebber van Maastricht. Zijn bezoek aan de berg was zeer waarschijnlijk geen beroepsmatige aangelegenheid, maar een gezellig uitje, aangezien hij vergezeld werd door zijn wederhelft Sophie. Zij schreef haar naam onder die van haar echtgenoot. De datum onder het rode opschrift is 23 april 1846.

Otto-Jan was een echte ijzervreter, die al

vóór zijn twintigste op elk Europees slagveld van enige betekenis te vinden was. Zijn meerderen waren vol lof over de jonge held. Hij werd rijkelijk gedecoreerd en raakte regelmatig gewond, onder andere tijdens de slag bij Quatre-Bras, die hij ternauwernood overleefde. Als adjudant van de koning was hij ook van de partij tijdens de Tiendaagse Veldtocht, waar hij zich uiteraard weer zeer heldhaftig gedroeg. In 1845 nam hij als luitenant-generaal het bevel van de vesting Maastricht op zich. Hij was toen al 20 jaar adjudant van de koning en werd vanaf 1850 ook nog opperstalmeester aan het hof. Hij overleed in 1851 te Maastricht. De laatste jaren van zijn leven moet de beste man scheef hebben gelopen van de decoraties....

John Caris

Een gedenkteken in gangenstelsel Slavante

Marcel Weiland stuurde ons bijgaande foto met daarbij het volgende als toelichting:

In een oud boek van Wim van Schaik kwam ik deze afbeelding tegen, die eens de wand van stelsel Slavante sierde. Doorgewinterde mergelsnuivers weten waarschijnlijk precies waar de tekening heeft gestaan, maar ik geloof niet dat ze tegenwoordig nog algemeen bekend is. De begeleidende tekst in het boek luidt:

Een wat oudere gedenktekening van minder artistieke aard, maar wegens de erop vermelde gebeurtenis wel interessant, is die, welke betrekking heeft op de opening van den eersten spoorweg in Zuid-Limburg, nl, de lijn Maastricht-Aken. De opening van dezen spoorweg had op 20 Oktober 1853 plaats en na de daarbij gemaakte feestelijken rit naar Aken en terug, werd een boottocht naar Slavante gemaakt, waarbij de onderaardsche gangen door het feestgezelschap werden bezocht. Merkwaardig is de overigens primitieve tekening om de erop afgebeelde locomotief, naar het model uit die dagen, welke ons thans tamelijk voorwereldlijk voordoet en hier, te midden van echte voorwereldlijke overblijfselen, wel goed op haar plaats is.

Noot van de redactie: Het door Marcel Weiland genoemde boek is natuurlijk "De Sint Pietersberg" van ir. D.C. van Schaik (Maastricht 1938). De tekening bestaat overigens nog steeds. Ze ligt in de buurt van de Mammoet, die nu met mos begroeid aan de Rand van de ENCI-groeve staat te treuren om de teloorgang van zijn eens zo uitgestrekte ondergrondse habitat. Het gedenkteken met het treintje

ligt iets verder inwaarts in het gangenstelsel en is door weersinvloeden lang niet meer zo gaaf als op de foto. Marcel kon dit alles niet weten omdat het nog resterende deel van gangenstelsel Slavante tegenwoordig verboden terrein is.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

De komende maanden zal menige kolom in de kranten weer gevuld worden met berichtgeving rondom de KERSTMARKTEN. De redactie van deze rubriek zal de verslaggeving hierover beperken tot eenvoudige koppen.

FLUWEELENGROT: *Kopje thee bij weduwe Poortvliet deed wonderen en In de vijver plassende kabouter is vulgair (Dagblad de Limburger - DdL - van 7 november 2002):* De kerstmarkt staat in het teken van de kabouters van Poortvliet en daarvoor is de toestemming van zijn weduwe onontbeerlijk.

FLUWEELENGROT en GEMEENTEGROT: DE ZINGENDE KERSTMANMUTS (*DdL van 6 december 2002*): Valkenburg noemt zich *Dè kerststad van Nederland* en de horden toeristen, vooral Engelsen, vinden het *wonderful*.

VERGOEDING BLOKBREKERS NIHIL en GEMEENTE VALKENBURG HOUDT REKENING MET MINIMALE OPBRENGST (*Limburgs Dagblad - L.D.- van 20 november 2002*): Ondanks eerdere uitspraken van de rechter, dat de gemeente Valkenburg eigenaar is van de gewonnen mergel in de **SIBBERGROEVE**, is het nog steeds niet gelukt om tot een vergelijk te komen met de blokbrekers over een afdrage per aantal kubieke meters gewonnen mergel. De onderhandelingen zitten muurvast. *Het is een lang verhaal, waar heel wat juridische consequenties aan vastzitten*, aldus wethouder Sprokkel.

KRATER VAN MERGELGROT ZUSSEN KAN VOORLOPIG NIET OPGEVULD (*Het Belang van Limburg - H.B.v.L. - van 16 november 2002*): Het instortingsgebied onder- en bovengronds is nog te onstabiel en kan zich onder invloed van de weersomstandigheden uitbreiden. Daarom is het onverantwoord met zware machines aan de opvullingen van de krater te beginnen.

GESLAAGD MINICONGRES OVER KRIJGT IN STREEKMUSEUM (*Sprekende bodem -Mededelingenblad van de afdeling Limburg der Nederlandse Geologische Vereniging - van november 2002*): Een mooi verslag met veel foto's van Jan SPEE over de prachtige avond, die ons in het kader van het 25-jarig bestaan van de SOK op 6 juni aangeboden werd door onze collega's.

RIEMST OPGESCHRIKT DOOR INSTORTING (*Spots van november 2002*): de SP.a-fractie (socialisten) in de gemeenteraad van Riemst heeft gevraagd of het niet mogelijk zou zijn om naar analogie met de grotten van Kanne een detectiesysteem te installeren, die de bewegingen in de ondergrond kan registreren.

SCHOT OVERLEDEN NA BEET VAN VLEERMUIS (*H.B.v.L. van 26 november 2002*): paniek in de kleine wereld van vleermuistellers. Het gerucht gaat dat Jos **COBBEN** en consorten al geïnformeerd hebben naar de prijs van een tweedehands anti-bijtpak bij de Politiehondenvereniging. Maar er wordt zoveel gekletst!

ONDERGROND VAN ZUSSEN ERG BROOS ONDER VELDEN en **ONDERAARDSE INSPECTIETOCHT IS GERUSTSTELLEND VOOR BEWONERS** (*H.B.v.L. van 28 november 2002*): Om een betere kijk te hebben op de toestand van de mergelgrotten en ter voorbereiding van een voorlichtingsavond voor de bevolking heeft burgemeester **PEUMANS** *samen met een groep specialisten* een 6 kilometer lange inspectietocht uitgevoerd. "De specialisten" waren de geoloog **BEKENDAM, DUCHATEAU** van de gemeente Riemst en **BREULS, JANSSEN** en **HULS** van de Hulpdienst Groeven. Een mooie kleurenfoto siert het artikel.

ALLE GRENZEN VERDWIJNEN OP SINT-PIETERSBERG (*H.B.v.L. van 30 november 2002*): Eén groot wandelnetwerk moet Belgisch Limburg met Nederland en Wallonië verbinden. *Er komt een "demonstratieve" toegang tot de grotten van Kanne, de eerste Vlaamse ingang. We willen de groeven beschermen, maar dan moet je ze ook kunnen tonen aan de mensen. Een 20-tal meter zullen ze in de grotten kunnen gaan*, zegt Ivo **THYS**, schepen van groeven. (Bedoeld wordt de oude Brouwerij-ingang van groeve **CAESTERT** - n.v.d.r-).

RIEMST CONTROLEERT DAKEN VAN MERGELGROEVES (*Het Laatste Nieuws van 4 december 2002*): dat gebeurt naar aanleiding van de recente grote instorting nabij de Diepesteeg. *Het mergelplafond was daar maar 20 tot 30 centimeter dik* legde Ton **BREULS** uit op een voorlichtingsavond van de gemeente Riemst. Volgens Roland **BEKENDAM** kun je zo'n instorting niet voorzien: *Dat gebeurt plots. Je kan er geen metingen doen om de mensen te waarschuwen.*

Met dank aan onze correspondenten Philip Duchateau, Peter Kleynen, Gilbert Nicolaes, Jean Pierre Willems.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Bovenstraat 28, B3770 Kanne-Riemst.

Tel/fax: 012-454059.

Email: tbreuls@skynet.be

**NIET VERGETEN: LEDENAVOND VRIJDAG 10 JANUARI 2003 IN HET
NATUURHISTORISCH MUSEUM MAASTRICHT AANVANG 19.30. TOT DAN!**

Instorting Lacroixberg

In de vorige SOK-Info werden in "Meet the Underground Press" een groot aantal krantenberichten besproken over het instorten van de Lacroixberg (op 26-9-2002). Door die instorting zakte een stuk onbebouwde bovengrond van ruim een hectare twee tot zeven meter de diepte in. Ook in de Underground Press van dit nummer worden diverse artikelen over die instorting vermeld. Wegens al die belangstelling hier nu ter illustratie enkele, door Ger Goessens ingezonden foto's van de instortingskrater.

Activiteitenoverzicht jubileumjaar

Hieronder een (voorlopig) overzicht van activiteiten in het kader van "25 jaar SOK". Voor meer gegevens, zoals aanvangstijden etc., zie de komende SOK-INFO's en de extra nieuwsbrieven.

- 10 Januari 2003 19.30 uur NHMM - Ledenavond
- .. Februari 2003 NHMM - De Waanzinnige Verzamelaars
- 14 Maart 2003 NHMM - Vleermuislezing door Johan Willems
- 15 Maart 2003 Vleermuispracticum door Johan Willems
- April 2003 Publieksweekend in een SOK-groeve
- 9 mei 2003 NHMM - Ledenavond
- Mei 2003 Excursie(s) Frankrijk en/of Duitsland.
- Juni 2003 Lacroixberg, Z.Z.B - Verdwaaldag
- Augustus 2003 Gemeentegrot, Valkenburg - Excursie
- September 2003 Afsluiting jubileum met barbecue

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	043-3505490
Roothergroeve	John Hageman	043-3645419
Nieuwe groeve	Han Bochman	
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212454059
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-3472560
St. Pietersberg (Noordelijk en Zonneberg)	Erik Lamkin	043-3479823
Scharnderberg	John Knubben	043-3611227
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Valère Ceulen	043-3211759
Keldertjes Slavante	Ad Lagas	043-3253586
Houbensbergske	Erik Honée	043-3256110

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

- 1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hierboven.
- 2^e Olav Hensing, Technische commissie
- 3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 1.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

De S.O.K.-INFO
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.